

Linjeret

ÅRSRAPPORT

for udsatteområdet

Landsforeningen af Væresteder

2025

Endnu en rapport fra

Linjeret
ÅRSRAPPORT 2025
for udsatteområdet

Landsforeningen af Væresteder

ÅRSRAPPORT FOR UDSATTEOMRÅDET
Resultater af holdningsundersøgelsen 2025

Udgiver:
Landsforeningen af Væresteder
Karetmagervej 11, 1
7000 Fredericia
Tlf.: 7592 4000
www.vaeresteder.dk

Oplag: 1000
Redaktion og tekst:
Landsforeningen af Væresteder og Public Futures

Layout /grafisk produktion:
Hanne Bennike / HR-Offset, Horsens

Fotos:
Büro Jantzen

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

ISSN: 2245-1145

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
Hvad siger udsatte selv om værdighed?	6
Værdighed	7
Værdighed 1: At være en del af fællesskabet	8
Værdighed 2: At blive behandlet ligeværdigt	9
Værdighed 3: At blive set som andre	10
Værdien af værestederne: en kilde til fællesskab og samvær	13
Tilfredshed, fællesskab og samvær	13
Brugernes ønsker: Mere af det samme	16
Udviklingsønsker: Aktiviteter i naturen og mere personlig vejledning	17
Udsatte væresteder	20
Holdningsundersøgelse blandt socialt udsatte værestedsbrugere 2025	21
Intro og metode	22
Respondentprofiler	23
Værestedsbrugere anno 2025	28
Udfordringer	28
Fortsat problemer, man ikke kan få hjælp til	29
Drømme	31
Egenskaber	32
Socialt udsat i et af verdens lykkeligste lande	33
Tillid	34
Oplevelse af diskrimination er blevet mindre	35
Betegnelsen "socialt udsat"	37
Når kommunalpolitik betyder alt	
Kommunalvalget – det vigtigste valg for værestedsbrugere	39
Forholdet til kommunen: Det kunne være bedre	40
Brugere oplever besparelser	41
Budskabet: Værestederne er helt afgørende i mange menneskers liv!	44

Udfyldelse af evaluering. Ferie Camp 2024.

Cornhole-turnering. Ferie Camp 2024.

FORORD

På årets første dag talte statsminister Mette Frederiksen om "mere værdighed for de mest udsatte i vores samfund". Det gjorde hun i forlængelse af regeringens meget omtalte værdighedsreform. En reform, der modsat hvad man måske kunne forvente, ikke handler om at tilpasse velfærdssamfundet og dets regler til de mest udsatte borgere, men derimod om at fritage dem fra velfærdssamfundet, fra fællesskabet, fra ret og pligt.

Denne rapport er et mod svar til regeringens værdighedsreform på to ret afgørende punkter.

For det første et mod svar til regeringens snævre fokus på "de mest udsatte", der blot udgør 12.000 personer, heraf 3.000 kvinder. Denne rapport omfatter borgere i den gruppe, men også mange andre socialt udsatte borgere, som slås med flere tunge og komplekse sociale problemer på én gang. At være socialt udsat ændrer sig i takt med tiden og samfundets udvikling. Det danske samfund har udviklet sig betydeligt i de sidste 15-20 år, og udsattes situation, udfordringer og drømme er fulgt med. Der er fortsat hjemløshed og misbrug. Samtidig er der en eksplosiv vækst i problemer som psykisk sårbarhed, utryghed, ensomhed, følelsen af ikke at slå til og ikke at høre til.

For det andet viser rapporten, at mennesker i social udsathed ikke ønsker at blive fritaget fra fællesskabet, tværtimod. Det gælder de store såvel som de nære fællesskaber. Der kan være mange grunde til at komme på et værested, men især én grund fremhæves frem for andre: ønsket om at møde andre og være en del af et fællesskab. Som en værestedsbruger formulerer det: "Møde andre betyder mindre ensomhed. Mindre sygdom. Mere velvære. Større selvværd." Samtidig viser rapporten, at flertallet af værestedsbrugere oplever, at de i forskellig grad bliver "set ned på af andre", "holdt udenfor samfundet" og "oplever at blive behandlet dårligere end andre i forskellige sammenhænge" – sidstnævnte gælder især i relationen til kommunen.

Det er helt afgørende, at politikere og beslutningstagere på udsatteområdet har et opdateret og tidssvarende billede af, hvad det vil sige at være socialt udsat i dagens Danmark, og hvilke behov og ønsker, udsatte har. Det er forudsætningen for at udvikle initiativer og lovgivning, som reelt møder mennesker dér, hvor de er, og som giver mennesker mulighed for at komme videre i livet.

Så kære politikere og øvrige beslutningstagere på udsatteområdet: Læs rapporten, studér tallene, lyt til stemmerne bag de mange udsagn, og udtænk løsninger, der passer til tiden og udsatte i dagens Danmark.

God læselyst

Landsforeningen af Væresteder

HVAD SIGER UDSATTE SELV OM VÆRDIGHED?

Regeringen er kommet med et udspil til en værdighedsreform på det sociale område. Det sætter begrebet "værdighed" på dagsordenen, og det er velkomment efter mange år med et ret ensidigt fokus på tilknytning til arbejdsmarkedet. Det kan også ses som udtryk for, at der er en ny forståelse på vej af, hvad det vil sige at være udsat, og at manglende værdighed måske er en del af selve problemet. Hvad mener socialt udsatte selv? Landsforeningen af Væresteders holdningsundersøgelser giver nogle klare bud. Det handler bl.a. om at være en del af fællesskabet, om at blive behandlet ligeværdigt, og om at blive set som andre.

"Regeringen vil gøre op med ret og pligt for de allermest udsatte borgere", står der i overskriften til pressemeddelelsen om værdighedsreformen, og der lægges "op til et paradigmeskifte i socialpolitikken. De mest udsatte borgere skal fritages fra en række krav og sanktioner. Og i stedet mødes med mere omsorg og hjælp, der hvor de er"

I udspillet hedder det, i et citat, der endda er fremhævet i teksten: "Vi vil give plads til de skæve liv. Men aldrig acceptere uværdige liv". Det motto kan vi tilslutte os på værestederne, og vi synes det er et godt og rigtigt fokus: At tænke i at hjælpe udsatte hvor de er, ud fra en accept af, at livet kan være præget af kaos og svære udfordringer.

Værestederne giver netop plads og accept - og tilbyder samvær og aktiviteter, samt rådgivning og hjælp, der kan føre videre. Ikke som krav, men som en mulighed, der er til stede der, hvor udsatte er.

Samtidig sigter udspillet på en meget bestemt og snæver målgruppe, der vurderes til at udgøre ca. 12.000 personer. "Gruppen består af borgere, der lever hårde og kaotiske liv på gaden, er stærkt afhængige af stoffer eller alkohol og har alvorlig psykisk sygdom. Flere har en hård barndom med svigt og overgreb i bagagen og fortæller, at stofferne eller alkoholen er en slags medicin. Ofte har de begået kriminalitet for at skaffe penge til det næste fix og har en stor offentlig gæld."

Regeringens snævre forståelse af målgruppen har overlap med værestedernes brugere. Nogle værestedsbrugere er aktive misbrugere, hjemløse, kriminelle og har stor offentlig gæld, nogle har tidligere haft disse problemer, men de fleste værestedsbrugere lever ikke "på gaden" eller er "stærkt afhængige" af stoffer eller alkohol. Værestederne har også en væsentligt ældre brugergruppe, end regeringens målgruppe, og en mere ligelig kønsfordeling.

Det vidner om, at udsathed og det at være udsat ændrer sig med tiden. Mange er udsatte på en anden måde, og generelt er der behov for at justere forståelsen af, hvad det vil sige at være udsat i dagens samfund. Det handler i stigende grad om psykiske udfordringer, stress, angst, depression, ensomhed, isolation og manglende relationer. Det indikerer Landsforeningen af Væresteders tilbagevendende holdningsundersøgelser blandt værestedsbrugere siden 2011.

Alle disse forhold gør det kun endnu mere relevant at reflektere over, hvad værdighed betyder. Regeringens udspil indeholder konkrete forslag og tiltag, som rejser konkrete debatter. Samtidig inviterer valget af ordet "værdighed" til en mere generel diskussion. Den diskussion vil vi give nogle ord med på vejen her, med udgangspunkt i værestedsbrugernes egne udsagn.

VÆRDIGHED

Hvad er værdighed? Det er i debatten - måske uundgåeligt - blevet set som et "fluffy" begreb, der let bliver til "varm luft", og at det er "vovet" af regeringen at anvende det, fordi det er så rummeligt - sagt af fremtrædende socialpolitiske aktører som Kira West og Bettina Post¹.

På samme tid kan det være ganske ligetil: "Værdighed er helt nede på jorden. Alle kan mærke, når der er værdighed, men man kan også mærke, når den bliver krænket. Det er blikket, stemmen, fraværet af respekt. Værdighed viser sig, når vi bliver mødt som mennesket og ikke som et sagsnummer, et symptom, en byrde"².

Men hvad mener udsatte selv om værdighed? Og hvor værdigt og uværdigt opleves livet som udsat? Det kan vi indkredse ved hjælp af Landsforeningen af Væresteders holdningsundersøgelser, hvor 1500 socialt udsatte værestedsbrugere har deltaget og givet deres mening til kende.

Undersøgelsen har ikke et spørgsmål, der helt eksplicit spørger brugerne om deres oplevelse af værdighed, fordi det netop er for "fluffy" et begreb, der kan forstås meget forskelligt, men den har nogle spørgsmål, der berører aspekter af værdighed. Tre af disse aspekter er:

- følelsen af at være en del af fællesskabet,
- oplevelsen af at blive behandlet ligeværdigt, og:
- at blive set som andre.

Her er nogle nedslag og betragtninger, der tegner et omrids.

¹) Socialpolitikken nye yndlingsudtryk deler vandene. Hvad er værdighed? Kristeligt Dagblad, 15.maj 2025.
<https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/socialpolitikken-nye-yndlingsudtryk-deler-vandene-hvad-er-vaerdighed>

²) Søren Thomsen, teolog og direktør i tænketanken Prospekt, samme kilde.

VÆRDIGHED 1: AT VÆRE EN DEL AF FÆLLESSKABET

Værdighed handler i høj grad om forholdet til andre, om at opleve at høre til, at være en del af fællesskabet og blive accepteret som sådan. Udsathed og eksklusion bruges ofte synonymt. Og bl.a. VIVE måler graden af eksklusion i sine såkaldte Fællesskabsmålinger³.

Det gør de ved tre spørgsmål, som Landsforeningen af Væresteders holdningsundersøgelser også stiller; Føler man sig holdt udenfor samfundet? Føler man sig værdsat og anerkendt i sin hverdag? Føler man sig set ned på pga. jobsituation eller indkomst? I 2020 og igen i 2025 har Landsforeningen af Væresteder i samarbejde med VIVE medtaget disse spørgsmål. Sådan var resultaterne for den aktuelle holdningsundersøgelse fra 2025:

Værdighed: Følelse af at blive holdt udenfor samfundet

"I hvor høj grad føler du, at du bliver holdt uden for samfundet"	2025 Pct.	Majoritetsgruppen (VIVE 2022) Pct
I høj grad	9	2
I nogen grad	29	4
I mindre grad	23	11
Slet ikke	29	83
Ved ikke	12	<1

Billedet er klart, og ganske trist. 38% føler sig i høj grad eller i nogen grad holdt udenfor, hvortil kommer 23%, der i mindre grad føler sig udenfor – altså i alt omkring 60%. Det kan sammenlignes med VIVES tal for majoritetsbefolkningen. Her er det kun 17%, der i en eller anden grad føler sig holdt udenfor - og hele 83%, der "slet ikke" gør det. En meget markant forskel, som uden tvivl gør en stor forskel i livet.

³) Lars Benjaminsen m.fl.: Fællesskabsmålingen 2022. En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark. VIVE, 2022. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/faellesskabsmaalingen-2022-rv7dodvn/>

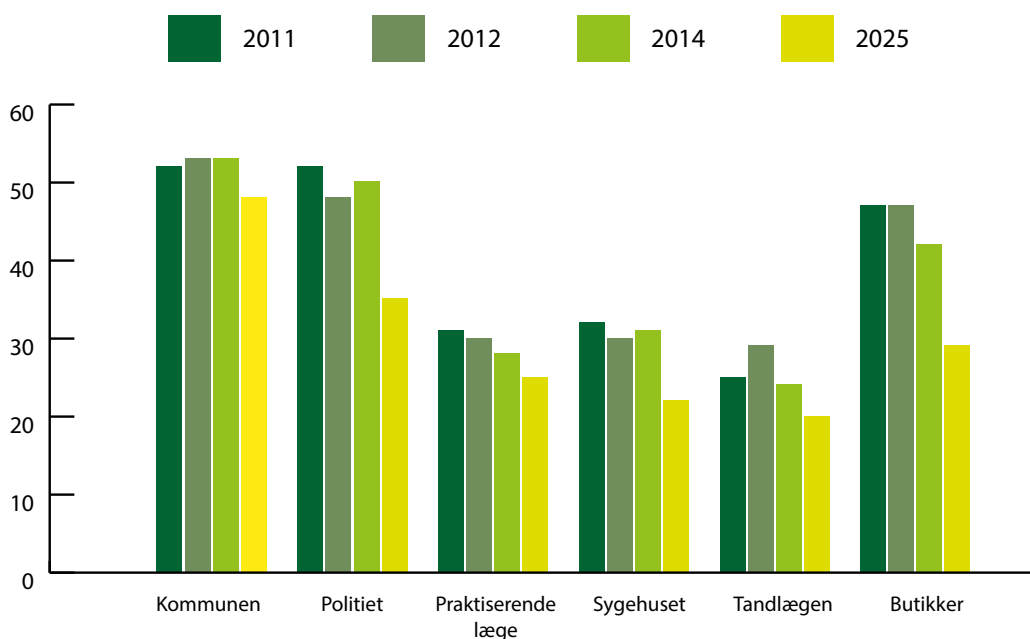
VÆRDIGHED 2: AT BLIVE BEHANDLET LIGEVÆRDIGT

At blive behandlet på lige fod med andre, ikke at blive diskrimineret, ikke at blive udsat for forskelsbehandling, med andre ord: At blive behandlet ligeværdigt. Det er helt grundlæggende for oplevelsen af værdighed. Det ligger i ordet: "lige værdigt". Hvad dette angår, giver mange af værestedernes brugere udtryk for, at de oplever, at udsatte bliver behandlet dårligere end andre – mange steder i samfundet.

Man kan endda følge udviklingen siden 2011 på spørgsmålet om, hvordan socialt udsatte oplever at blive behandlet i forhold til andre borgere af hhv. kommunen, politiet, den praktiserende læge, sygehuset, tandlægen og butikker. (Spørgsmålet blev ikke stillet i 2020)

Hvordan mener du, at socialt udsatte bliver behandlet forskellige steder i forhold til andre borgere? Andel, der svarer "Dårligere"

Pct.

Grafens budskab kan sammenfattes som følger:

- En stor del oplever, at socialt udsatte behandles dårligere. Det gælder i 2025 lige så vel som tidligere, og rækkefølgen er den samme: Oplevelsen af at blive behandlet dårligere er mest udpræget hos kommunen, dernæst politiet og butikker efterfulgt af sundhedsvæsenet i form af hhv. læge, sygehus og tandlæge
- Det er markant, at udviklingen er gået i retning af forbedring, især mellem 2014 og 2025. Det gælder alle instanser. Og især er politi, sygehus og butikker blevet mindre diskriminerende, sådan som det opleves af svarpersonerne.
- Men for kommunernes vedkommende er forbedringen ganske beskeden, hvilket efterlader kommunerne som den instans, hvor forskelsbehandling er absolut mest udpræget.

- Når andre instanser i samfundet har kunnet forbedre udsatte menneskers oplevelse af deres adfærd, er det bekymrende, at kommunerne tilsyneladende ikke er fulgt med. Især fordi kommunerne spiller så stor en rolle i denne gruppes liv og hverdag.
- Der er stadig plads til forbedring over hele linjen. Samtidig må det fastholdes, at kommunerne har en særlig stor udfordring og opgave i forhold til socialt udsattes værdighed på denne dimension.

VÆRDIGHED 3: AT BLIVE SET SOM ANDRE

Som citatet fra Søren Thomsen i artiklens indledning indikerer, er værdighed i høj grad noget, der mærkes, når man er ansigt til ansigt med andre. Hvordan bliver man set? "Stemmen, blikket, den manglende respekt". Sprogbrug kunne man også nævne. Der er mange verbale og nonverbale måder at kommunikere på, hvordan vi ser hinanden, og vi har som mennesker fintmærkende antenner, der opfanger signalerne.

Så hvor mange oplever, at de bliver set ned på som følge af deres socialt udsatte position? Det er der en meget stor del af værestedsbrugerne, der gør.

Værdighed: Følelse af at blive set ned på

"I hvor høj grad føler du, at visse personer ser ned på dig, pga. din indkomst eller jobsituation?"	2025 Pct.	Majoritetsgruppen (VIVE 2022) Pct
I høj grad	12	1
I nogen grad	25	4
I mindre grad	25	10
Slet ikke	27	84
Ved ikke	11	1

Kun 27% oplever slet ikke at blive set ned på, igen i skarp kontrast til majoritetsbefolkningen, hvor tallet er 84%.

Et nært beslægtet spørgsmål er, om man føler sig værdsat og anerkendt i sin hverdag. Respekt og accept er i samme boldgade. Her ligger det også ganske tungt i denne gruppe.

Værdighed: Følelse af at blive værdsat og anerkendt

"I hvor høj grad føler du dig værdsat og anerkendt af andre i din hverdag?"	2025 Pct.	Majoritetsgruppen (VIVE 2022) Pct
I høj grad	27	75
I nogen grad	49	23
I mindre grad	17	<1
Slet ikke	2	<1
Ved ikke	5	<1

Kun 27% af værestedsbrugerne oplever sig i høj grad værdsat og anerkendt mod 75% i befolkningen som helhed.

Både følelsen af at blive set ned på pga. jobsituation og indkomst samt følelsen af at blive værdsat og anerkendt i sin hverdag kan kædes sammen med normerne i samfundet om, at man skal være selvforsørgende og bidrage til fællesskabet gennem et lønnet arbejde. Det er også en norm, som ikke mindst politikerne ofte bekender sig til og fremhæver.

I de sidste par årtier har netop arbejdsmarkedstilknytning været den store ledestjerne i socialpolitikken. Forståelsen har været, at vejen til værdighed går gennem arbejdet, og at politikken derfor skulle stille krav i forhold til arbejdsmarkedsparticipation osv. Der ligger ganske rigtigt også værdighed forbundet med, at der stilles krav – på lige fod med alle andre. Men vi har at gøre med en gruppe, der er langt fra arbejdsmarkedet, og hvor et normalt job ofte vil være ganske urealistisk.

Specielt set i lyset af debatten om værdighed, er det interessant, at en af de udfordringer, som mange har peget på, er "Samfundets syn på mig". Det er 21%, der nævner dette som en udfordring. Det er også bemærkelsesværdigt, at denne udfordring er blevet mere fremtrædende siden 2020, hvor det kun var 17%, der pegede på dette.

Når samfundets syn på én opleves som en udfordring, er det et spørgsmål om værdighed. Man oplever ikke at blive set på som en ligeværdig person.

"Samfundets syn" er mere generelt end i spørgsmålet om, hvorvidt "visse personer" ser ned på én. Her har vi et udtryk for, hvordan de herskende normer opleves. Normer, der mødes fra mange kanter, men nok ikke mindst fra samfundets officielle repræsentanter, dvs. politikere og myndigheder, formidlet gennem mediebilledet.

Det peger også på, at værdighed handler om holdninger, normer og kultur – og at vi alle har en rolle at spille. Det er godt, at regeringen rejser debatten, og anerkender værdighed som et selvstændigt mål for en reform. Men spørgsmålet om værdighed er bredere end denne reform. Det handler om hele socialpolitikken. Ja, det handler faktisk om hele samfundet.

Programoversigt. Ferie Camp 2024.

Dartturnering. Ferie Camp 2024.

VÆRDIEN AF VÆRESTEDERNE: EN KILDE TIL FÆLLESSKAB OG SAMVÆR

Værestederne leverer værdi og mening for deres brugere. Især gennem tilbud om samvær og fællesskab. De er meget vigtige holdepunkter i brugernes hverdag, og udgør som sådan en unik og uerstattelig del af det socialpolitiske landskab. Dét er det klare budskab, brugerne udtrykker i holdningsundersøgelsen.

Væresteder er en fast og uundværlig del af mange menneskers hverdag. Et helle for mennesker, der har det svært i livet, et sted med socialt samvær for isolerede, et sted med aktiviteter for passiviserede og et sted med fællesskab for ensomme. Et sted med mening og livsindhold.

Dette billede kommer fra værestedernes brugere, og det danner sig i årets holdningsundersøgelse - både i tal og i ord. Faktisk er det et billede, der har tegnet sig hver gang, Landsforeningen af Væresteder har gennemført holdningsundersøgelser siden 2011.

I denne artikel vil vi folde billedet ud på grundlag af, hvordan brugernes svar fordeler sig på spørgsmål om bl.a., hvor vigtigt værestedet er for dem, hvad de får ud af at komme der, og hvad de kunne ønske sig mere af. Men også hvad de siger med egne ord, når de får muligheden i de åbne spørgsmål.

Værestedernes værdi for brugerne kommer til udtryk ved det helt basale forhold, at brugerne kommer der. Og det gør de. Det er vigtigt at huske, at det er frivilligt at komme på værestederne. Der er ingen visitering, der er ingen kontrol. Værestederne er et tilbud i et lokalområde, ofte opstået på baggrund af et lokalt behov og initiativ.

TILFREDSHED, FÆLLESSKAB OG SAMVÆR

Det er bogstaveligt talt værestedernes kernebrugere, som holdningsundersøgelsen har fat i. Den er gennemført ved, at spørgeskemaer er blevet delt ud på værestederne - og udsendt til medlemmer af Det Digitale Værested.

80% af de personer der har svaret, kommer mindst et par gange om ugen, heraf kommer 40% dagligt. Med et antal respondenter på knap 1.500 er Landsforeningen af Væresteders undersøgelser en unik og meget omfattende kilde til denne ellers ganske marginaliserede gruppe i det danske samfund.

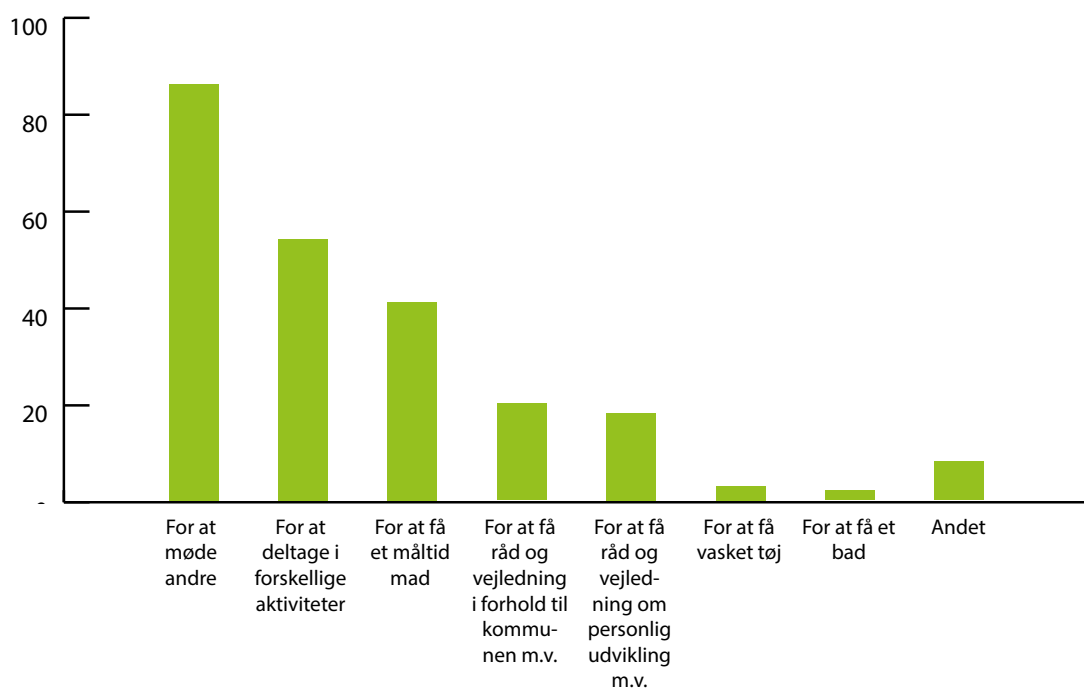
Værestedet har stor betydning for brugerne. På en skala fra 1 til 10 for, hvor vigtigt det er at komme på værestedet, ligger gennemsnittet på 8,4. 40% giver topkarakteren 10, 76% giver karakteren 8 eller derover.

For de hyppigste brugere, de der kommer der dagligt og bruger 5 timer eller mere på værestedet, er karakteren 9,5. Det er selvfølgelig ikke overraskende. Men selv for den brugergruppe, der angiver, at de kun kommer på værestedet et par gange om måneden eller sjældnere, er gennemsnitsvigtigheden over 7 på en skala fra 1-10. Hvad er det, der er så vigtigt for brugerne? Hvad kommer de der for?

Hvorfor kommer du på værestedet

Mulighed for flere svar

Pct

Der er selvsagt mange grunde for en mangfoldig brugergruppe og et næsten lige så mangfoldigt udbud af væresteder, men det primære er samvær og fællesskab. Udtrykt i undersøgelsen ved, at den primære grund til at komme der, er for at møde andre. Der er langt ned til den næsthøypigst nævnte grund, som er at deltage i forskellige aktiviteter, noget, som mere end halvdelen nævner. En umiddelbart mere praktisk grund, nemlig at få et måltid mad, nævnes af fire ud af ti. Dernæst er der ca. en femtedel, der kommer på værestedet for at få råd og vejledning, hvad enten det er i forhold til kommunen, eller det er mere personligt råd og vejledning.

Værestederne er som sagt meget forskellige, de har forskellige tilbud om aktiviteter, mad, råd og vejledning samt praktiske tilbud som tøjvask og bad. Men de tilbyder alle mødet mellem mennesker, og det er den vigtigste motivationsfaktor. Både aktiviteter og spisning er desuden tilbud, der indeholder væsentlige elementer af socialt samvær med andre.

Og når brugerne bliver bedt om selv at formulere sig om, hvad de får ud af at komme på værestedet, er det også det sociale samvær og fællesskabet, der bliver nævnt igen og igen. Men det er også både konkrete aktiviteter fra idræt til hækling, hjælp til praktiske problemstillinger som Digital Post og kontakt til det offentlige, samt mere terapeutiske og personligt udviklende grunde, der nævnes.

Det er meget positive tilkendegivelser, som er domineret af temaer omkring fællesskab, hygge og samvær, men også udsagn om mere personlige og udviklingsorienterede grunde til at komme på værestedet. Se nedenstående boks:

**Et udvalg af de mere end 900 kommentarer til spørgsmålet:
"Hvad får du af at komme på værestedet?"**

"Øve mig i at være social, havearbejdet skaber glæde, når man kan dyrke sine egne grøntsager"

"Det er min anden familie – hygger, snakker, driller hinanden"

"Mindre ensom"

"Smiler, går ture, kreativitet – maler billeder"

"Kommer ud af ensomhed, har et sted at være, får kaffe og small talk, folk der genkender mig"

"Jeg møder andre, der også har det svært"

"Jeg har fået venner og en kæreste og er blevet mere social gennem værestedet. Jeg får også struktur på min hverdag, det er trøst, når huset er lukket"

"Glæde ved at høre til, ikke at føle sig alene, være sammen med forskellige mennesker"

"Troen på at livet er værd at leve, og at en som mig også har en værdi og kan bruges til noget"

"Socialt samvær og hjælp til kontakt med det offentlige"

"Samvær med andre. Udvikling. Hjælper hver mandag i køkkenet"

"Noget positivt indhold i min hverdag og en masse latter"

"Møder folk, som har samme udfordringer som mine egne, og som folk i min egen omgangskreds ikke har"

"Jeg oplever, at der er brug for mig. Elsker maden"

"Jeg får en masse socialt ud af det, samtidig vokser jeg med at være frivillig, jeg udvikler mig, har mit netværk og de gode relationer. Slipper for ensomhed, mit humør bliver hevet op, samtidig med at jeg hører andre op"

"Mindre ensomhed. Mindre sygdom. Mere velvære. Større selvværd"

"En grund til at stå op"

"Får det bedre med mig selv"

"At blive set som menneske"

"Støtte til at klare hverdagen"

"Møder kammerater og personalet hjælper mig med udfordringer i hverdagen"

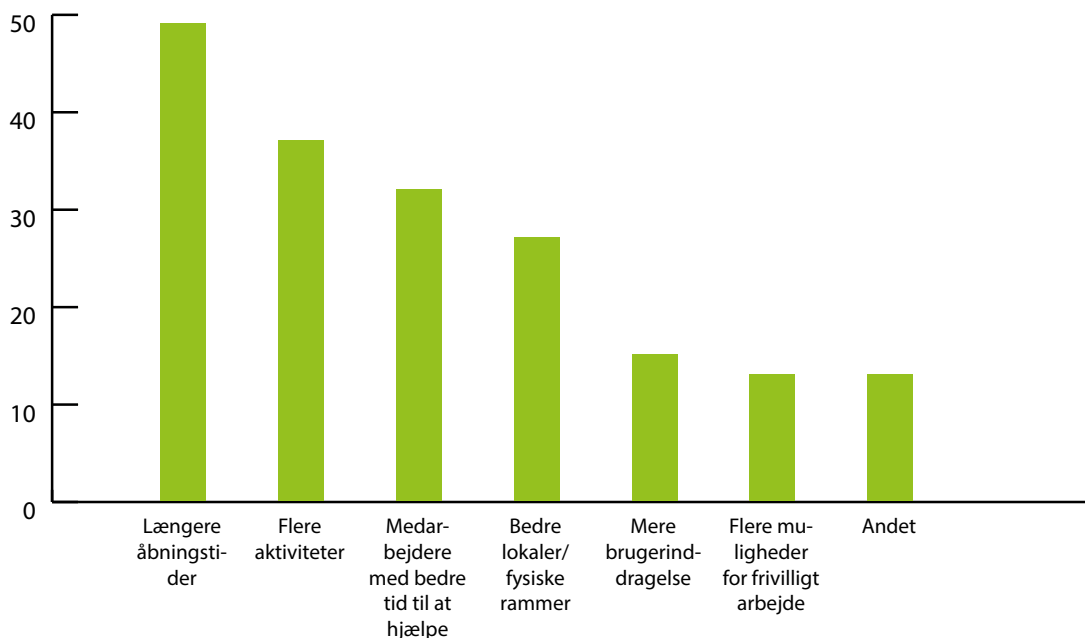
BRUGERNES ØNSKER: MERE AF DET SAMME

Så forskellige værestederne er, matcher de tydeligvis et behov i deres lokalområde. Men hvordan synes brugerne, at værestederne kunne blive endnu bedre? Det har vi spurgt dem om, og det meget korte, opsummerende svar er "mere af det samme".

Hvordan synes du, dit værested kunne blive bedre?

Sæt kryds, evt. flere, men højst tre.

Pct.

Længere åbningstider, flere aktiviteter og medarbejdere med bedre tid. Det er topscorerne. Bedre lokaler er også et relativt stort ønske, som nævnes af en fjerdedel af brugerne.

Mindre efterspurgt er mere brugerinddragelse og flere muligheder for frivilligt arbejde. Måske fordi mange brugere mener, at de bliver inddraget tilstrækkeligt, og at de har gode muligheder for frivilligt arbejde. Der er 35% af brugerne, der faktisk deltager i frivilligt arbejde på værestederne.

UDVIKLINGSØNSKER: AKTIVITETER I NATUREN OG MERE PERSONLIG VEJLEDNING

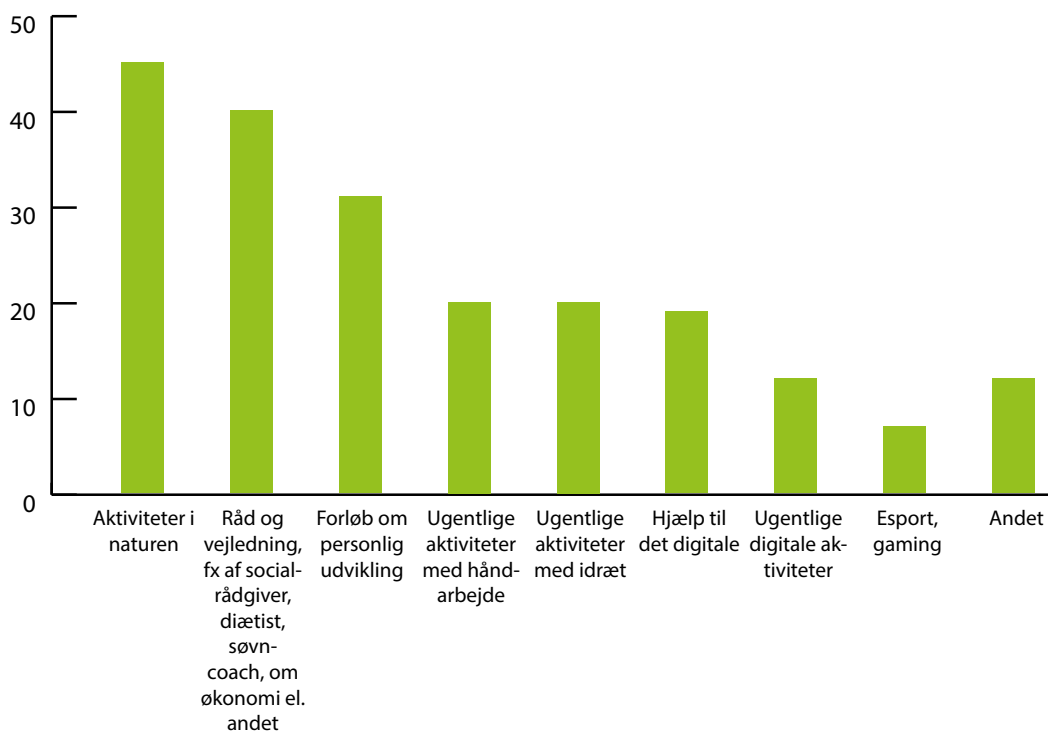
Ønsker om længere åbningstider, bedre tid til medarbejderne og bedre fysiske rammer handler meget om, hvilke ressourcer, værestederne har til rådighed. Men vi kan også sige noget lidt mere kvalitativt om, hvilken retning, brugerne kunne ønske sig, at værestederne skulle udvikle sig i.

Mere end hver tredje værestedsbruger ønsker flere aktiviteter, men hvilke aktiviteter er det især, de efterspørger? Her ser billedet således ud:

Hvilke aktiviteter vil du gerne have - eller have flere af - på dit værested?

Sæt kryds, evt. flere, men højst tre.

Pct.

Aktiviteter i naturen er den mest efterspurgte aktivitet blandt brugerne. Igen er det en ganske social og fællesskabsorienteret aktivitet, om end en, der forudsætter, at man forlader værestedets indendørs rammer.

Samtidig er det meget interessant, at næsten lige så mange – fire ud af ti – ønsker aktiviteter, som er mere personligt orienteret, nemlig råd og vejledning om forskellige mere individuelle problemstillinger. Tre af ti ønsker ligefrem forløb om personlig udvikling. Mere traditionelle aktiviteter som håndarbejde, idræt og hjælp til det digitale er også ganske efterspurgt, nemlig af ca. hver femte bruger.

Dertil kommer en ganske stor gruppe på 12%, der tilføjer ønsker om andre aktiviteter.

Respondenterne har også haft mulighed for at skrive om deres ønsker til aktiviteter og tiltag på værestederne. Vi har gengivet et udpluk af disse i boksen.

*Kunstværket Trådene mellem fortiden og nutiden skabt af værestedsbrugere.
Fernisering på Danmarks Forsorgsmuseum 2024.*

Nogle udpluk fra brugernes udsagn om ønsker til aktiviteter og tiltag på deres værested.

"Jeg kan ikke komme i tanke om noget, der skal gøres bedre"

"Synes det er godt som det er"

"Åh det er SÅ svært at sige, jeg vil dog sige, at de 2 gange Det Digitale Værested havde værestedsdage, har været nogle af de bedste i mit liv. At kramme folk jeg havde talt med og mødt på nettet, at finde ud af du slet ikke er så alene, som du kan føle dig. Du kan være dig og føle dig som et menneske, der virkelig bliver forkælet, og føler sig som menneske og ikke et udskud, det betyder så meget mere, end du aner."

"Personalet på Det Digitale Værested gør det super godt"

"Alle jeg møder tager deres job seriøst. Det kan jeg godt lide"

"Vi har et awesome værested"

"En fast leder som har daglige vagter"

"Mindre brug af mobiltelefoner blandt brugere"

"Længere åbent - mange er ensomme"

"Være bedre til at tage imod nye borgere, der ønsker at komme på værestedet"

"Mere åbenhed og information om, at man som ungt menneske også kan komme på værested"

"Vi har pladsmangel ofte, samt begrænset kapacitet i køkkenet. vi kan også godt bruge et sanserum"

"Mere info, også på Facebook"

"At værestedet er mere handicapvenligt – har svært ved trapper"

UDSATTE VÆRESTEDER

Værestederne er et unikt og værdifuldt tilbud til udsatte mennesker i Danmark. Men ofte er værestederne selv ganske udsatte og sårbare, fx i forbindelse med kommunernes budgetlægning. Der er behov for en større bevidsthed om værestedernes værdi for samfundet, og en anerkendelse af deres store betydning for mange socialt udsatte.

Mere herom i artiklen i denne årsrapport om kommunalvalget 2025.

Hånd i hånd på Ferie Camp 2024.

Mandala kreationer. Ferie Camp 2024.

HOLDNINGSUNDERSØGELSE

BLANDT SOCIALT UDSATTE VÆRESTEDSBRUGERE

2025

INTRO OG METODE

Her præsenterer vi holdningsundersøgelsen 2025 blandt socialt udsatte værestedsbrugere.

Undersøgelsen giver et unikt og solidt indblik i socialt udsattes situation, problemstillinger, drømme og syn på udviklingen udsatteområdet. Der er mange perspektiver at hente i materialet, også flere end dem, vi trækker frem her.

Der er mange holdninger om mennesker i udsatte positioner, men alt for sjældent er det udsatte selv, der kommer til orde. Derfor er denne undersøgelse så vigtig, og derfor gennemføres den nu for femte gang siden 2011 af Landsforeningen af Væresteder. Den er med til at give socialt udsatte en stemme i den offentlige debat, og den giver et unikt indblik i livet som socialt udsat samt viden om holdningerne til omverdenen blandt værestedsbrugerne.

Undersøgelsen er den femte i rækken af holdningsundersøgelser gennemført af Landsforeningen af Væresteder. De foregående er gennemført i 2011, 2012, 2014 og 2020. De er alle tilgængelige via Landsforeningens hjemmeside: www.vaeresteder.dk/metoder/publikationer/.

De fleste af undersøgelsens spørgsmål er gengangere fra foregående undersøgelser, hvilket giver mulighed for meget interessante sammenligninger over tid.

Undersøgelsen indeholder desuden spørgsmål, som er stillet i repræsentative undersøgelser af den brede befolkning, så gruppen af værestedsbrugeres situation og holdninger kan perspektiveres i forhold til befolkningen som helhed – mainstream, om man vil.

Om undersøgelsen

Undersøgelsen er gennemført som en såkaldt post-spørgeskemaundersøgelse.

Spørgeskemaerne er sendt med post til Landsforeningen af Væresteders medlemsværesteder.

Undersøgelsen omfatter i alt 1.461 besvarelser fra socialt udsatte, der benytter landets væresteder.

Fordelt på 70 kommuner og alle 5 regioner.

Undersøgelsen er gennemført i januar-marts 2025.

RESPONDENTPROFILER

Hvem har besvaret undersøgelsen? I det følgende tegner vi en profil af undersøgelsens respondenter ud fra en række baggrundsoplysninger og sammenlignet med respondentprofiler fra Landsforeningen af Væresteders holdningsundersøgelser i 2011, 2012, 2014 og 2020 samt udvalgte tal for befolkningen som helhed.

- **Køn**

53% af svarpersonerne er mænd, 46% kvinder. I 2020 var fordelingen 57-43, og dermed fortsætter den udvikling, vi har set siden den første holdningsundersøgelse i 2011 i retning af en ligelig kønsfordeling på værestederne. I de tre undersøgelser i 2014, 2012 og 2011 lå andelen af mænd på hhv. 63%, 62% og 61%. Det tegner en udvikling i retning af balance mellem kønnene.

I 2025-undersøgelsen havde man desuden mulighed for at svare "Andet", hvilket 11 respondenter havde benyttet sig af, svarende til 0,8%. Det er et lille talgrundlag, men det kan bemærkes, at der er 0,5%-1,4% af befolkningen som helhed, der identificerer sig som transkønnede eller nonbinære⁴. Så også på denne parameter ligner kønsfordelingen majoritetsbefolkningens.

- **Geografisk fordeling**

Fordelingen af respondenter er balanceret i forhold til regionerne, men der er en vis overrepræsentation i Region Syddanmark og en vis underrepræsentation i Region Hovedstaden. Samlet er 2025-undersøgelsen bedre geografisk balanceret end de tidligere undersøgelser.

- **Aldersfordeling**

Ser man på gennemsnitsalderen, er tendensen tydelig. Værestedsbrugerne bliver ældre. I 2025-undersøgelsen er respondenternes gennemsnitsalder knap 53 år. I 2011 var den kun godt 45. Den samlede befolkningens gennemsnitsalder er til sammenligning i samme periode steget fra 40,4 til 42,6 (bemærk, at den samlede befolkning omfatter børn og unge, som ikke er i værestedernes målgruppe, derfor er værestedsbrugerne nødvendigvis i gennemsnit ældre end befolkningen som helhed). Det indikerer, at der er sket en vis forskydning i retning af ældre brugere i værestedernes målgruppe.

⁴) Institut for Menneskerettigheder: "LGBT+ Hvad og hvor mange"
<https://menneskeret.dk/lgbt-barometer/lgbt-hvad-hvor-mange> (tilgået 8. april 2025)

Gennemsnitsalder

2011 - 2025

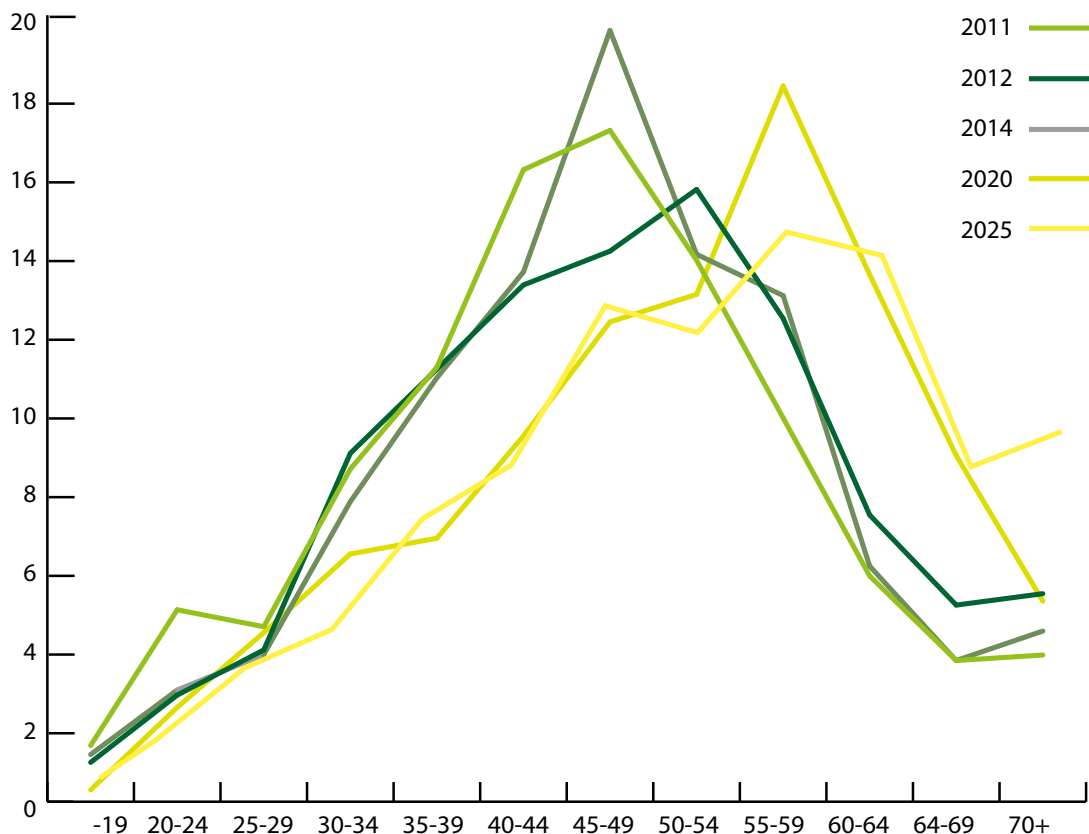
(Bemærk, at grafens tidslinje er fortegnet).

Der er flest respondenter i gruppen af 55-59-årige, som udgør 15%, men der er næsten lige så mange i tre andre femårs-intervaller, nemlig 60-64-årige (14%), 45-49-årige (13%) og 50-54-årige (12%). Til sammen udgør de 45-64-årige 55% af værestedsbrugerne i undersøgelsen. Det er på niveau med 2020-undersøgelsen, hvor det var 56%, men det er væsentligt højere end i den første undersøgelse i 2011, hvor det var 46%.

Det lille fald i de midaldrendes andel i forhold til 2020 skyldes ikke, at der er kommet flere unge, men tværtimod, at de ældre aldersgruppers andel, og især 70+ gruppen er vokset ganske markant.

Aldersprofil

Andel af respondenter i de respektive aldersklasser 2011 - 2025

- Boligforhold**

92% svarer, at de har boet i egen bolig den sidste måned. For første gang er der givet mulighed for at svare på, hvorvidt boligen er lejebolig eller ejerbolig, og her svarer 77% egen lejebolig, mens 15% svarer egen ejerbolig. Det er en væsentlig forskel siden sidste undersøgelse i 2020, hvor det kun var 71%, der svarede, at de boede i egen bolig. Det er muligt, at den ændrede svarfordeling er påvirket af de ændrede svarmuligheder. En anden markant forskel til 2020-undersøgelsen er, at andelen i lejet værelse er faldet fra 11% til 3%.

Som mønsteret også har været i de tidligere undersøgelser, er det meget få – 1% - der har boet på gaden eller været uden overnatningsmulighed den seneste måned. Resten fordeler sig på herberg/forsorgshjem, støttebolig og hos familie eller hos venner med 1-2% på hver. Også på disse boformer, ser vi i store træk, det samme mønster som i tidligere undersøgelser.

- Indtægtskilder**

Som tidligere er offentlige ydelser den almindeligste indtægtskilde for værestedsbrugere.

Førtidspension (57%) og folkepension (18%) er langt de største indtægtskilder, idet folkepension har overhalet kontanthjælp som næst vigtigste indtægtskilde. I 2020-undersøgelsen var andelen på førtidspension 45%, mens 11% var på folkepension. Denne stigning i førtids- og folkepension afspejler givetvis den ældre respondentprofil, men er også påvirket af ændringer i sociallovgivning og tildelingspraksis. Specielt er andelen på kontanthjælp mere end halveret fra 17% til 8%, hvilket fortsætter tilbagegangen fra tidligere undersøgelser; i 2014 var hele 33% på kontanthjælp.

Generelt er værestedsbrugere en gruppe med lav arbejdsmarkedstilknytning. 8% har haft lønindkomst (10% i 2020), 1% dagpenge, og 2% sygedagpenge. 4% er på ressourceforløb, mod 6% i 2020. Dertil kommer en gruppe af fleksjobbere på ca. 3%.

Samlet tegner der sig en tendens til, at den allerede svage arbejdsmarkedstilknytning er blevet yderligere svækket.

- **Uddannelse**

34% har folkeskolen som højeste uddannelse. Det er færre end i 2020-undersøgelsen, hvor det var 38%, men det er væsentligt flere end i befolkningen som helhed, hvor det gælder 24%.

For 9% er det en gymnasial uddannelse, der er højeste opnåede uddannelse, mod 8% i 2020 og mod 12% i befolkningen som helhed. Men det er dog næsten halvdelen, 47%, der har en kompetencegivende uddannelse, og det er en stigning fra 2020, hvor det var 44%, og i 2012 var tallet kun 41%.

I 2025 er der givet mulighed for at svare hhv. kort-, mellemlang- og lang videregående uddannelse. Fordelingen er her, at 10% har kort, 12% har mellemlang og 4% har lang videregående uddannelse. Det kan sammenlignes med hhv. 6%, 16% og 14% i befolkningen som helhed. Kategorien erhvervsfaglig uddannelse er den, der har ændret sig mest. Her er andelen faldet fra 28% i 2020 til 21% i 2025.

Samlet må det konstateres, at gruppen af respondenter har mindre uddannelse end befolkningen som helhed, men vi har på ingen måde at gøre med en uuddannet gruppe. Næsten 2/3 af respondenterne har en gymnasial eller en kompetencegivende uddannelse. Der er dertil en tendens i retning af, at gruppen har mere uddannelse end tidligere.

- **Samliv og parforhold**

69% opgiver, at de er single. 10% af respondenterne er gift, 5% er enke/enkemand. 17% lever i fast parforhold, heraf 6% samboende.

Det er samme mønster som i tidligere undersøgelser, og samtidig en betydelig overvægt af singler i forhold til befolkningen som helhed.

- **Børn**

Et flertal på 56% af respondenterne har børn. 20% har ét barn, 21% har to, og 15% har flere end to.

Det er samme mønster som i 2020, hvor 54% af respondenterne havde børn. I forhold til de første undersøgelser i 2011, 2012 og 2014 er der blevet noget færre værestedsbrugere med børn. Dengang lå andelen med børn på hhv. 62%, 62% og 59%.

- **Brug af værestedet**

34% af svarpersonerne kommer dagligt på værestedet, 47% et par gange om ugen. Det er en forskydning i forhold til 2020-undersøgelsen, hvor det var 40%, der kom dagligt, men kun 39%, der kom et par gange om ugen. 2020-mønsteret gik igen fra de tidligere undersøgelser, så måske er der et skift her. Under alle omstændigheder, er det værestedernes kernebrugere, vi har fat i.

Hele 86% angiver, at de kommer der for at møde andre. Deltagelse i aktiviteter nævnes af 54%, og det at få et måltid mad af 41%. Der er også en stor del, der kommer for at få råd og vejledning, dels i forhold til kommunen m.v. (20%), dels i forhold til personlig udvikling m.v. (18%).

Det sociale element – at møde andre og at deltage i aktiviteter – er blevet endnu mere udtalt som motivation end tidligere. I 2020 var det kun 79%, der svarede ”at møde andre” og 40%, der kom for at deltage i aktiviteter. Især er aktiviteterne altså steget som tiltrækningsfaktor for brugerne. En anden mulig udvikling er, at andelen, der svarer, at de kommer for at få hjælp/rådgivning, var større i de tidligere undersøgelser. I 2014 var det 33%, i 2020 var det 25%, og i 2025 er det altså 20%, hhv. 18%. Den sidste sammenligning skal tages med det forbehold, at det kun er i 2025-undersøgelsen, at svarmuligheden omkring hjælp/råd/vejledning har været delt i forhold til om det er kommunen eller personlig vejledning, man opsøger.

Ferie Camp 2024.

VÆRESTEDSBRUGERE ANNO 2025

Hvorfor kommer brugerne på værestederne? Det skyldes blandt andet dét, værestederne tilbyder, herunder især muligheden for socialt samvær, men også ofte konkret hjælp og rådgivning. Så hvad er det for udfordringer, der gør, at brugerne har disse behov, og hvordan ser brugerne på sig selv og deres liv i relation til samfundet? Det belyser vi her, gennem en række af undersøgelsens spørgsmål.

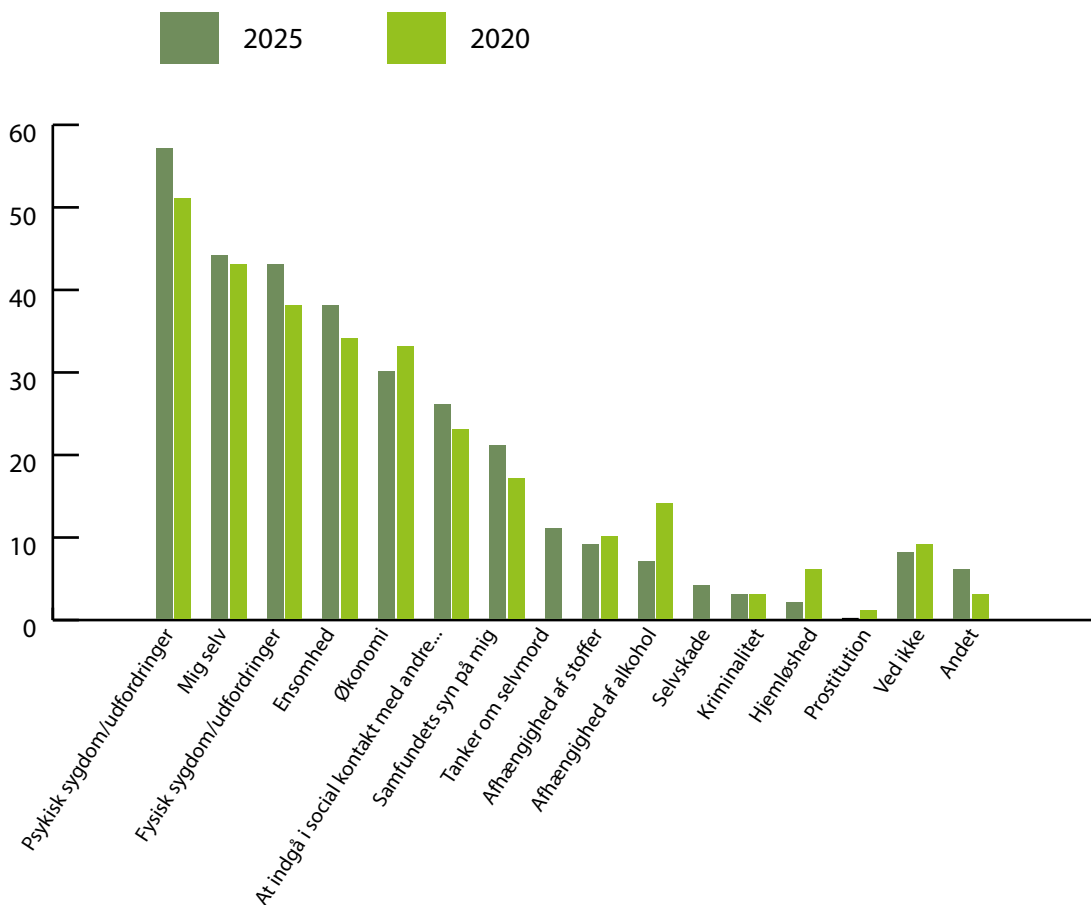
UDFORDRINGER

I undersøgelsen har vi - som de foregående år - spurgt ind til en række konkrete udfordringer, og det viser et billede af en gruppe, der har meget at slås med:

Er der nogen af nedenstående udfordringer, som du kæmper med i hverdagen?

Mulighed for flere s var.

Pct.

Mentalt helbred og mental trivsel er udfordringer, der vejer tungt. Psykisk sygdom/udfordringer nævnes af mere end halvdelen, og andelen er steget markant siden 2020-undersøgelsen. Dertil kommer, at over 40% svarer 'Mig selv', og mere end en fjerdedel har udfordringer med at indgå i kontakt med andre, mens mere end hver femte nævner 'Samfundets syn på mig' som en udfordring.

'Ensomhed' er en udbredt udfordring, som nævnes af 38% - en stigning fra 34% i 2020, hvor denne udfordring første gang blev medtaget i undersøgelsen.

Det er i det hele taget bemærkelsesværdigt, at alle disse mentale udfordringer i bred forstand er steget siden 2020-undersøgelsen. Der er ligefrem 11%, der rapporterer, at de har tanker om selvmord - et spørgsmål, der ikke har været belyst i tidligere undersøgelser. Man kan muligvis se denne udvikling i kontrast til mere konkrete sociale problemer som: økonomi, afhængighed af stoffer og alkohol, kriminalitet, hjemløshed og prostitution - som alle er faldet i hyppighed i forhold til 2020-undersøgelsen.

Det er vigtigt at bemærke, at fysisk sygdom også vejer tungt i brugernes hverdag. Det nævnes af 43%, hvilket altså er væsentligt højere end de 38% i 2020. Og selvom økonomi er faldet i svarhyppighed fra 33% til 30%, så er det stadig en udfordring, der presser sig på med betydelig styrke. Samlet synes udfordringer med psykisk sundhed og mental trivsel dog at opleves som stærkest, og med tendens til stigende dominans i det samlede billede af brugernes udfordringer.

I de første undersøgelser, 2011-2014, blev der ikke stillet spørgsmål om udfordringer, så man kan ikke sammenligne direkte, men der var et spørgsmål om, hvilke problemer brugerne havde eller havde haft. I 2014 var det ligeledes psykiske problemer, der var topscorer med 51%, mens fysiske udfordringer kun blev nævnt af 36%. Men det er markant, at problemer med afhængighed var betydeligt mere fremherskende, end i 2015-undersøgelsen, idet alkohol blev nævnt af 45% og stoffer af 39%. Tilsvarende blev hjemløshed nævnt af 27%, kriminalitet af 25%, mens den helt store topscorer var gæld med 51%.

Dette peger på et skifte i de udfordringer, som værestedsbrugerne oplever. Hvis det er rigtigt, kan dette skifte skyldes flere ting. For det første kan det være, at de sociale vilkår i samfundet har forandret sig. For det andet, at de udfordringer, brugere vælger at fokusere på, har forandret sig, eller for det tredje kan det skyldes, at sammensætningen af værestedernes brugergruppe har ændret sig i det sidste tiår.

FORTSAT PROBLEMER, MAN IKKE KAN FÅ HJÆLP TIL

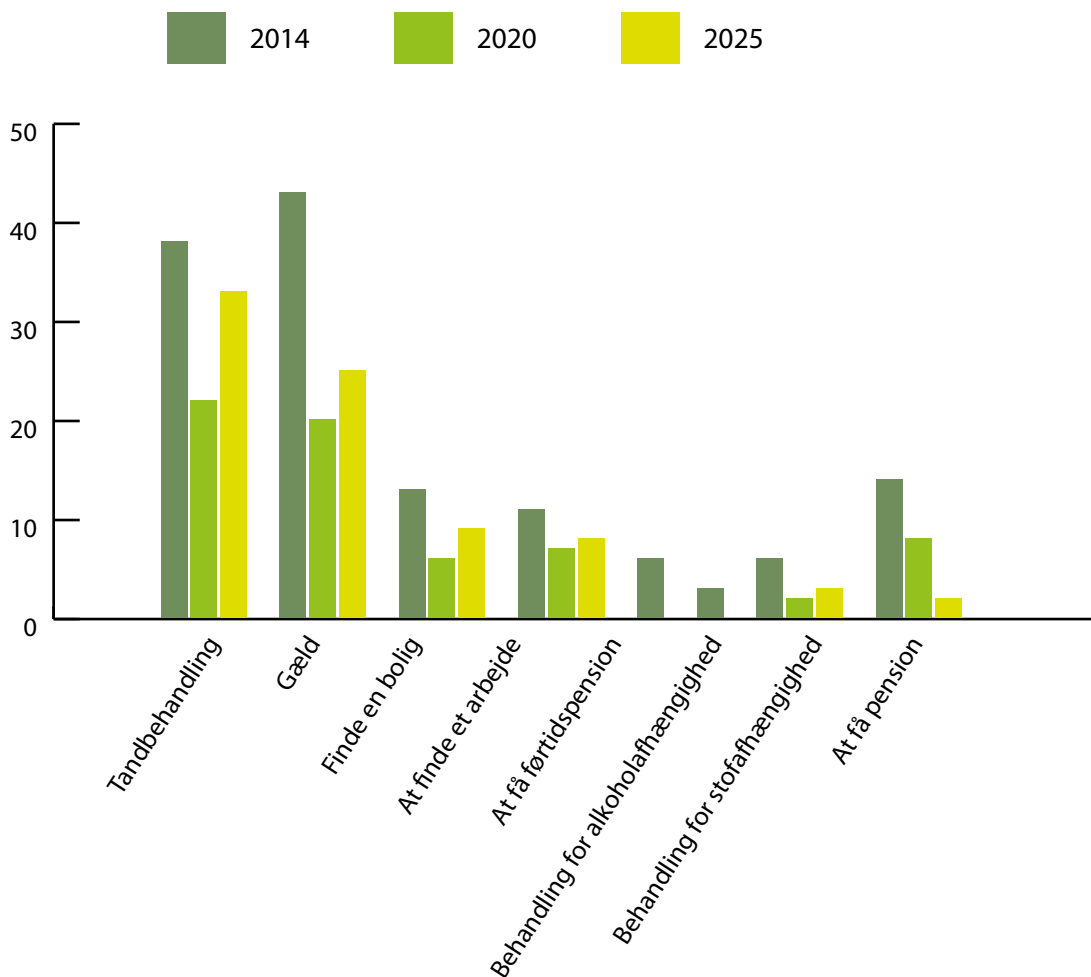
Hvilke konkrete problemer savner brugerne hjælp til? Dette spørgsmål fokuserer på en række udbredte sociale- eller sundhedsmæssige problemstillinger, som er, eller kunne være, en del af det samlede forventede tilbud fra velfærdssamfundet - fra tandbehandling til pension.

Billedet viser, at to problemstillinger er langt mere almindelige end alle andre; nemlig tandbehandling og gæld. Sådan har det været i alle de undersøgelser, vi har gennemført siden 2011. Disse to udfordringer er 3-4 gange mere udbredte end de næste i rækkefølgen. Henholdsvis en tredjedel og en fjerdedel af brugerne oplever i 2025 manglende hjælp til tand- og gældsproblemer. Til sammenligning er det 9%, der savner hjælp til at finde en bolig, 8% til at finde et arbejde, mens 6% efterlyser hjælp til at få førtidspension.

Har du problemer, du ikke kan få hjælp til? I givet fald hvilke?

Mulighed for flere svar.

Pct.

Hjælp til behandling for afhængighed er kun savnet af omkring 3%, det gælder både stoffer og alkohol.

Blot 2% mangler hjælp til at få pension i 2025. Tidligere var billedet noget anderledes. Det er især bemærkelsesværdigt hvor meget mindre gæld fylder i forhold til 2014, som et problem, man ikke kan få hjælp til. Men det skal også noteres, at en tredjedel færre mangler hjælp til at finde en bolig, og det samme gælder et arbejde, mens det uopfyldte behov for hjælp til stof-afvænning er mere end halveret.

Det største forholdsmæssige fald ses dog på pension, som er faldet fra 14%, der manglede hjælp i 2014 til 2% i 2025. Det skal helt sikkert ses i lyset af, at 2025-undersøgelsen for første gang spørger om både pension og førtidspension, hvor 'pension' var eneste svarmulighed i tidligere år. Det vil sige at denne kategori har indbefattet både de, der manglede førtidspension og andre former for pension. Slår man førtidspension og pension sammen i 2025, er det 8%, der mangler hjælp - det

samme som i 2020 – men dog stadig langt lavere end i 2014. Det kan tilføjes, at tallet lå på 17% i 2011.

Tendensen er altså, at de mentale udfordringer er stigende, mens nogle mere praktiske problemer i mindre grad presser sig på blandt brugerne som noget, man mangler hjælp til.

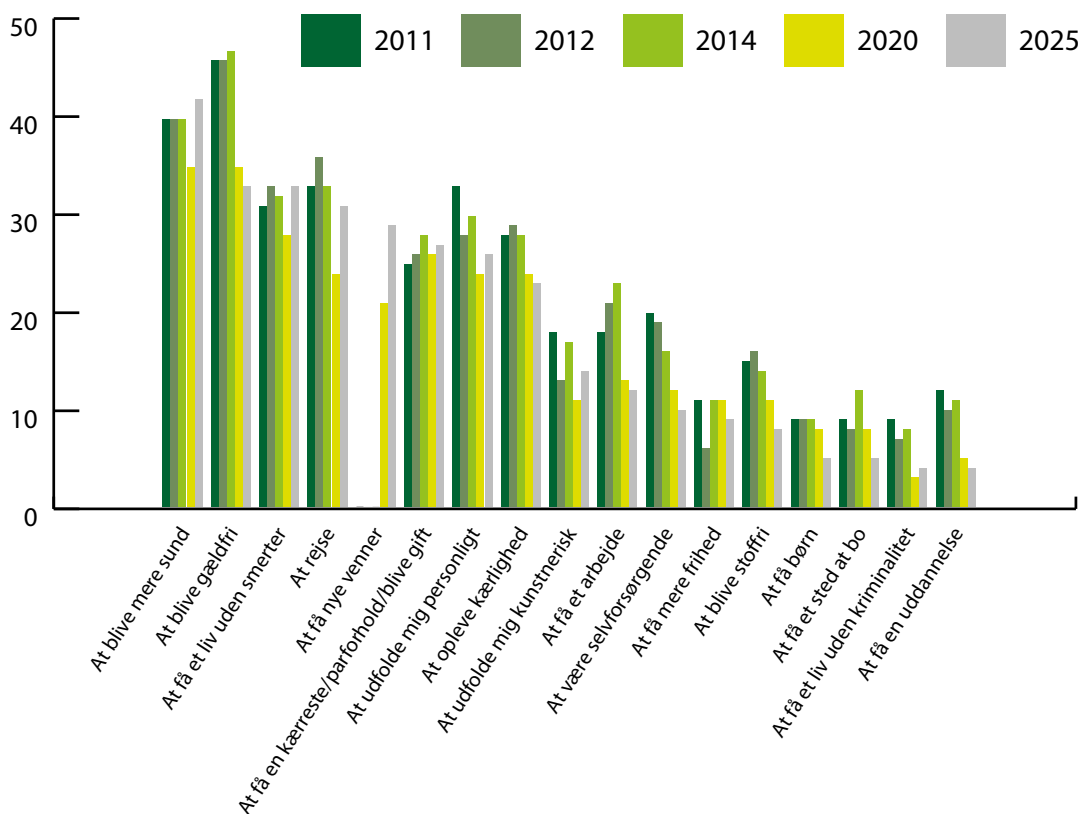
Igen ser vi et skifte, der uden tvivl reflekterer ændringer i samfund og socialpolitik; eksempelvis er der blevet lempet betydeligt i reglerne for tildelingen af førtidspension, men nok også i væresteder-nes brugergruppe.

DRØMME

Det er ikke overraskende, at brugergruppen er karakteriseret af udfordringer og problemer. Men hvad drømmer brugerne om i deres liv?

Hvad drømmer du om i dit liv?

Mulighed for flere svar. Pct.

I 2025 drømmer brugerne først og fremmest om at blive mere sund, derefter at blive gældfri og at få et liv uden smerter.

Dernæst, og i næsten lige så høj grad, kommer en mere handlingsorienteret drøm, nemlig at rejse. Efter et dyk i det store nedlukningsår 2020, er rejsedrømmene tilbage på tidligere niveau.

Omkring en fjerdedel drømmer om at få flere, bedre og nye relationer (venner, kæreste, kærlighed) – og det er nok til dels, et spejlbillede af udfordringen med ensomhed. Men næsten lige så mange drømmer om at udfolde sig personligt. Og igen ser vi, at traditionelle socialpolitiske problemstillinger som arbejde, selvforsørgelse, stoffrihed, kriminalitet og uddannelse fylder ret beskedent i brugernes drømme om deres liv.

Især kan det noteres, at arbejde og selvforsørgelse nævnes af blot 10-12%, som noget, man drømmer om i sit liv – og at både disse og uddannelse er faldet markant siden 2014. Noget af dette kan nok tilskrives gruppens aldring, hvilket også gælder den faldende andel, der drømmer om at få børn.

Generelt, ses igen en forskydning fra det materielle til det immaterielle. Og arbejdsmarkedet synes meget langt væk for denne gruppe. På trods af, at netop arbejdsmarkedet i mange år var et højt prioriteret fokus for socialpolitikken.

EGENSKABER

Hvad er værestedsbrugernes bedste egenskaber, når de selv skal sige det? Det er interessant, for det giver et indblik i, hvordan mennesker i udsatte positioner ser sig selv, når det ikke handler om udfordringer og problemer, men om potentiale og kompetencer.

Nogle af de egenskaber, der hyppigst peges på, kunne man måske forvente. 'Livserfaring', 'social forståelse' og 'følsomhed' nævnes i top-6; og det rimer godt med gruppens udfordringer gennem livet, aldersprofil, sociale situation og psykiske udfordringer.

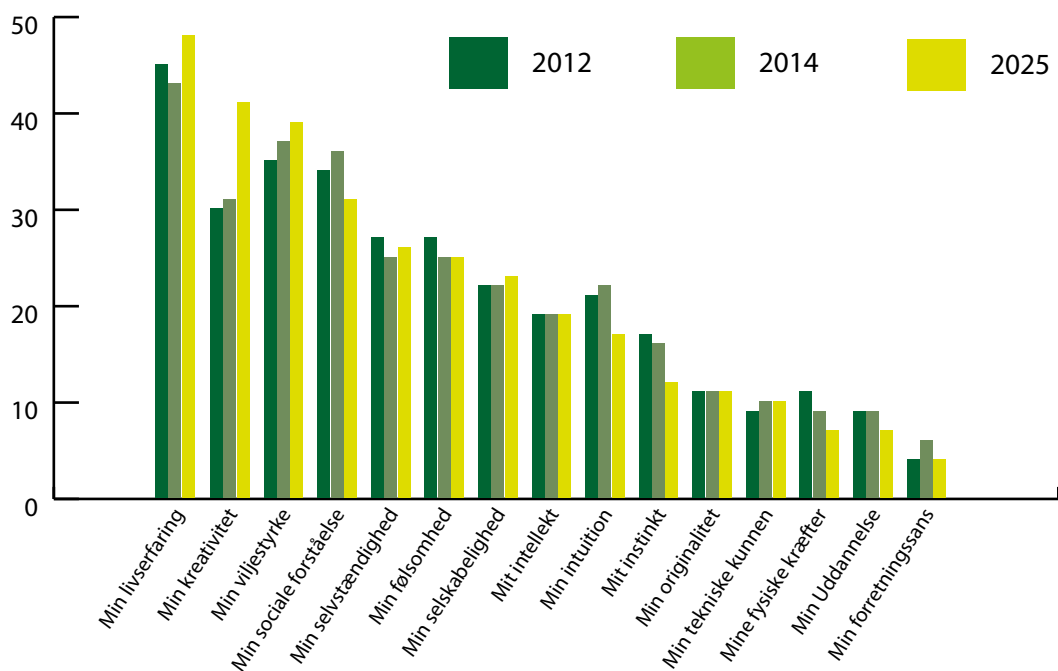
Mere tankevækkende er, måske, de øvrige tre i top-6, nemlig: kreativitet som nr. 2, viljestyrke som nr. 3 og selvstændighed som nr. 5. Det lyder mere i retning af profilen på en iværksætter – og i hvert fald ikke en passiv klient uden ideer og livsmod. Men måske er det ikke så mærkeligt. Livet som udsat er på mange måder udfordrende og stiller store krav til at kunne navigere i vanskelige situationer og en presset hverdag.

Ser man på udviklingen over tid i løbet af de gennemførte undersøgelser, er den mest markante ændring, stigningen i kreativitet – fra 30% i 2020 til 40% i 2025. Den er gået fra at være den fjerdemest til den næstmest nævnte egenskab. Det kan være forbundet med udviklingen på værestederne og afspejler muligvis, at nye aktiviteter med vægt på det kreative har stimuleret og tiltrukket brugere med disse interesser. At livserfaring også er steget siden 2020, om end i mindre grad end kreativiteten, er muligvis nemmere at tilskrive stigningen i gennemsnitsalderen

Hvad er dine bedste egenskaber?

(korrigeret for afvigende formulering i 2025*)

Mulighed for flere svar. Pct.

I 2025 blev respondenterne bedt om højst at vælge tre muligheder. Det har begrænset antallet af svar. I figuren er der korrigeret ved at dividere med den gennemsnitlige overskudsfaktor i de respektive år (ca. 400/320 i alle årene), så det svarer til 2025-niveauet.

SOCIALT UDSAT I ET AF VERDENS LYKKELIGSTE LANDE

Det har gennem alle årene været et fast element, at nogle af undersøgelsens spørgsmål er taget fra de brede værdiundersøgelser af hele befolkningens, Danskernes Værdier, en sociologisk undersøgelse, der er gennemført hvert niende år siden 1981 - og som også er del af et internationalt samarbejde. Det giver et perspektiv på denne særlige gruppe, og hvorvidt og hvordan dens erfaringer og værdier adskiller sig fra majoritetsbefolkningen.

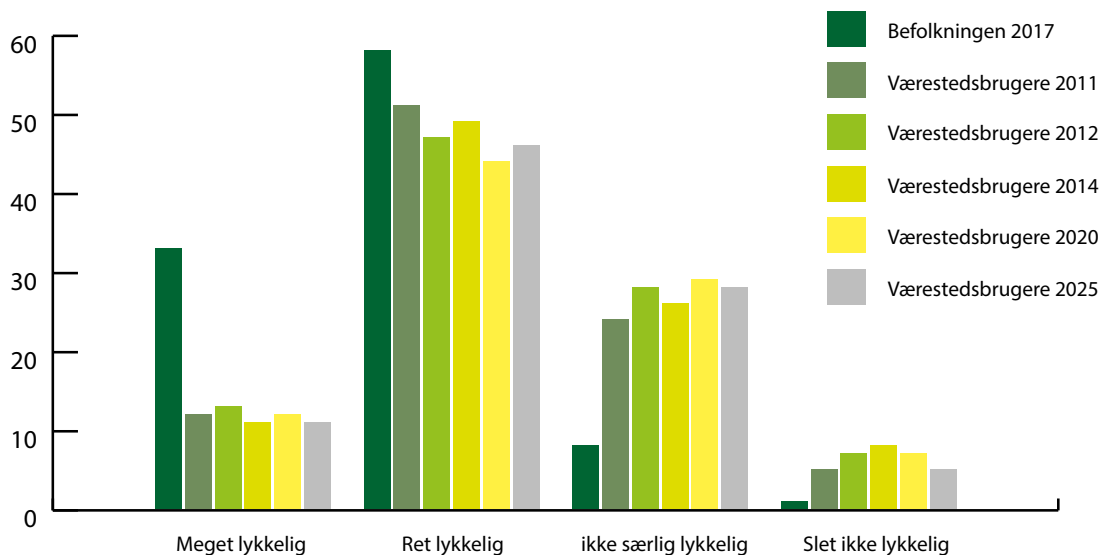
Et af de centrale spørgsmål i disse undersøgelser handler om selvrapporteret lykke – hvor lykkelig synes man selv, man er? Når Danmark i mange år har fået medieopmærksomhed som et af verdens lykkeligste lande, er det netop grundet dette spørgsmål. Den seneste undersøgelse af hele befolkningen fandt sted tilbage i 2017, men da den er den nyeste, er den medtaget til sammenligning med værestedsbrugerne. Der er også medtaget samtlige undersøgelser siden 2011.

Der er meget stor forskel på, hvor mange, der synes, at de er 'meget lykkelige' i befolkningen som helhed i forhold til værestedsbrugerne. Hvor 33% i befolkningen erklærer sig meget lykkelige i

2017, er det kun ca. 10% af værestedsbrugerne, der kan være med på den. Der er også signifikant færre brugere, som er 'Ret lykkelige'. I 2017 var det næsten 60% i befolkningen, mens det blandt værestedsbrugere typisk ligger i underkanten af 50%. Det betyder omvendt, at andelen af 'ikke særligt lykkelig' og 'slet ikke lykkelig' er 3-4 gange større blandt værestedsbrugere end i befolkningen.

Alt taget i betragtning, hvor lykkelig eller ulykkelig synes du så selv, du er?

Pct.

Der er altså stor "ulighed i lykke". Mens flest i begge grupper siger, at de er 'Ret lykkelige', er der forskel på, hvilket lykkeniveau, der nævnes af næstflest. Her er det 'Meget lykkelig' hos befolkningen, der overstiger 'Ikke særlig lykkelig' med 33% mod 8% - og kun 1% er 'Slet ikke lykkelig'. Hos værestedsbrugerne er hele 28% 'Ikke særlig lykkelig' mod kun 11% 'Meget lykkelig'. Og her er det 5%, der 'slet ikke' er lykkelige. En minoritet, men dog 5 gange større end blandt befolkningen.

Der synes at være en ret stor stabilitet på dette spørgsmål. Det er et bemærkelsesværdigt resultat i betragtning af, at gruppen har flyttet sig en del på andre områder, herunder: køn, alder, udfordringer og problemer, man ikke kan få hjælp til.

TILLID

Tillid er – som lykke – én af de dimensioner, som jævnligt bliver undersøgt i den brede befolkning. Og også her skiller Danmark sig ud i internationale sammenligninger. Vi er et samfund med høj tillid blandt borgerne og til samfundets institutioner. Men gælder det også socialt udsatte? Det gør det ikke.

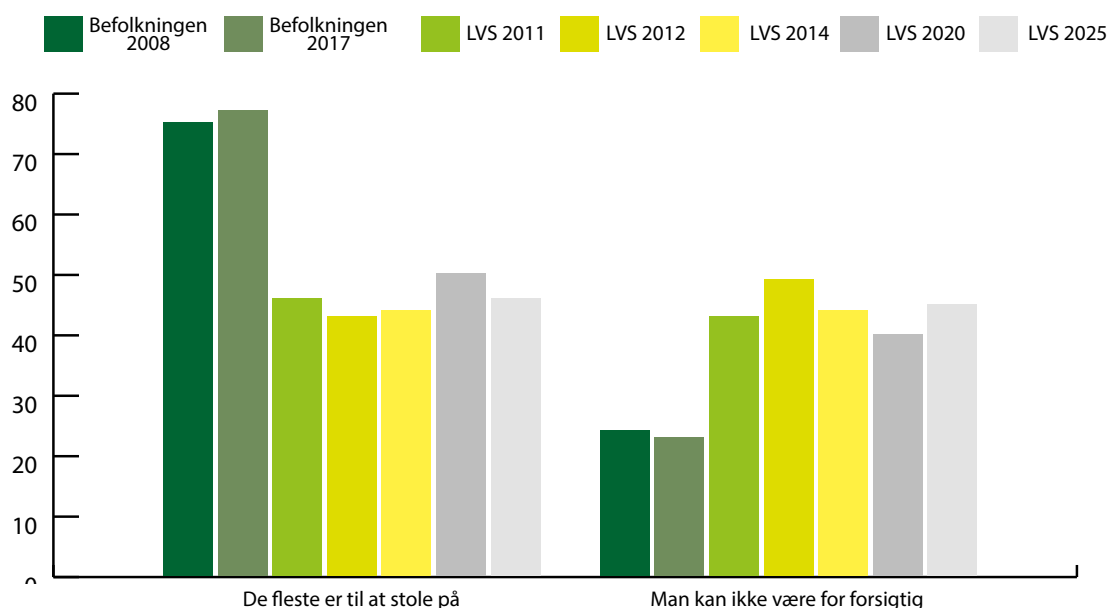
Det klassiske spørgsmål til at vurdere den generelle tillid til andre mennesker (såkaldt: generaliseret tillid) er spørgsmålet: "Mener du, at folk er til at stole på, eller mener du, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med andre mennesker at gøre?". Og her er det tydeligt, at værestedsbrugerne

i samtlige undersøgelser siden 2011 har lavere tillid end befolkningen som helhed. Hvor befolkningen ligger på knap 80%, der mener, at folk er til at stole på, er det kun knap 50% af værestedsbrugere. Det har ligget ret stabilt mellem 43% og 50%. Toppen på 50% kom i 2020, Corona-året, hvor også andre indikatorer tyder på, at brugerne oplevede en situation med lidt bedre tilhørsforhold til samfundet, end normalt.

Hvis man skal pege på ét lyspunkt, må det være, at der i alle årene trods alt er et flertal af brugere (om end knebent), der mener, at folk er til at stole på.

Mener du, at folk er til at stole på eller mener du, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre?

Pct.

Oplevelse af diskrimination er blevet mindre

Et aspekt ved at være udsat, er diskrimination - reel eller oplevet. Vi har søgt at belyse i hvor høj grad, brugerne oplever sig diskrimineret. Helt konkret har vi spurgt, hvordan de mener, socialt udsatte bliver behandlet forskellige steder i forhold til andre borgere. Figuren viser den andel, der svarer 'Dårligere'. (Bemærk, at der i spørgsmålet spørges til "socialt udsatte", og at det er op til respondenterne at tolke, hvorvidt de selv er i denne kategori).

Det ses, at en stor del mener, at der diskrimineres mod socialt udsatte. Kommunen nævnes af flest, men også politiet og butikker behandler efter manges opfattelse socialt udsatte dårligere end andre.

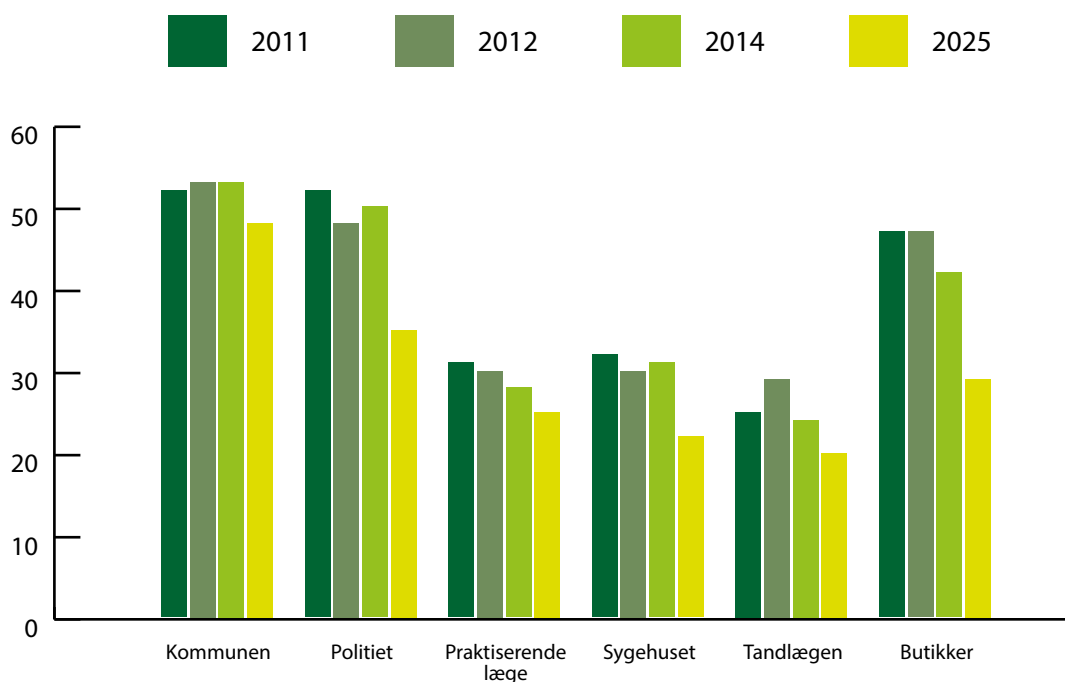
Det mest bemærkelsesværdige ved dette spørgsmål er udviklingen. Der er faktisk sket et markant fald i andelen, der oplever diskrimination. Det gælder over hele linjen, men især politiet og butikker får bedre vurderinger i 2025, end i de tidligere undersøgelser. Spørgsmålet blev ikke stillet i 2020.

Igen kan dette være forbundet med en ændret brugergruppe. Man kan især forestille sig, at færre er i kontakt med politiet, som derfor af færre opleves som diskriminerende. Men man skal ikke udelukke, at der faktisk er en bedre kultur og adfærd i alle disse institutioner.

Det største problem i denne forbindelse er kommunerne. Der er stadig næsten halvdelen af respondenterne, der mener at kommunen behandler socialt udsatte dårligere end andre, hvilket kun er marginalt færre, end det var i 2011, 2012 og 2014. I betragtning af at kommunen er brugernes adgang til mange af de vigtigste velfærdsydelser, er det et opmærksomhedspunkt.

Hvordan mener du, at socialt udsatte bliver behandlet forskellige steder i forhold til andre borgere? Andel, der svarer "dårligere"

Pct.

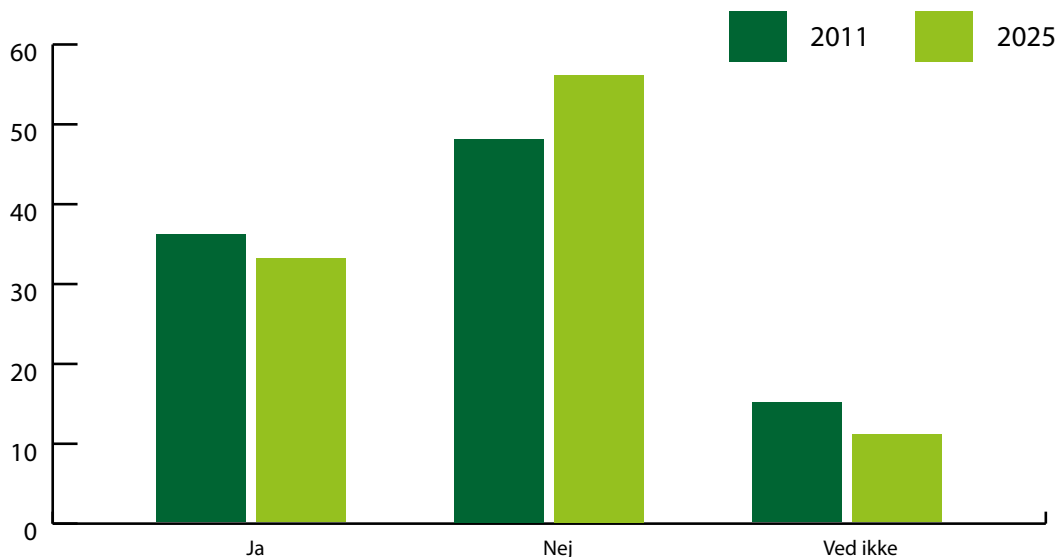

BETEGNELSEN "SOCIALT UDSAT"

"Socialt udsat" bruges ofte som samlebetegnelse for den gruppe i samfundet, der er i fokus for socialpolitik. En stor del af værestedsbrugerne befinder sig utvivlsomt i denne gruppe - set med "socialpolitiske" øjne. Men vil de selv betegne sig som socialt udsatte? Det har vi spurgt om tilbage i 2011, og nu igen i 2025 - og her er det billede, der viser sig:

Mennesker, der benytter værestederne, bliver ofte betegnet som "socialt udsatte". Vil du betegne dig selv som "socialt udsat"?

Pct.

En tredjedel identificerer sig som "socialt udsat", når de bliver spurgt. Men 56% svarer 'nej'. Og dette forhold har forskudt sig markant på de 14 år; i 2011 var det mindre end halvdelen, der svarede 'nej' til spørgsmålet.

Sprogbrug og begreber er vigtige i samfundets samtale om den fælles virkelighed. Man lever med de etiketter, man bliver tildelt i debatten. Men det er ikke altid, de passer, og der sker også glidninger og forskydninger i, hvordan bestemte betegnelser opfattes. Det kan godt være en sådan forskydning, der ligger bag, at værestedsbrugere i mindre grad vil vedkende sig betegnelsen "socialt udsat".

I den forbindelse, er det en vigtig overvejelse, hvorvidt forståelsen af begrebet "socialt udsat" er forældet. Der synes at være en tendens til, at det henviser til en stadig mere snæver gruppe af udsatte blandt hjemløse og misbrugere, mens den bredere gruppe af udsatte, ikke føler sig repræsenteret af udtrykket. Det giver en risiko for, at deres situation bliver forstået som et individuelt problem, der ikke vedrører socialområdet. Vi vil følge op på disse betragtninger i en senere rapport.

Og igen, det kan også afspejle en anden sammensætning af gruppen i 2025 i forhold til i 2011.

*Kunstværket, Trådene mellem fortiden og nutiden, skabt af værestedsbrugere
- fernisering på Danmarks Forsorgsmuseum 2024.*

NÅR KOMMUNALPOLITIK BETYDER ALT

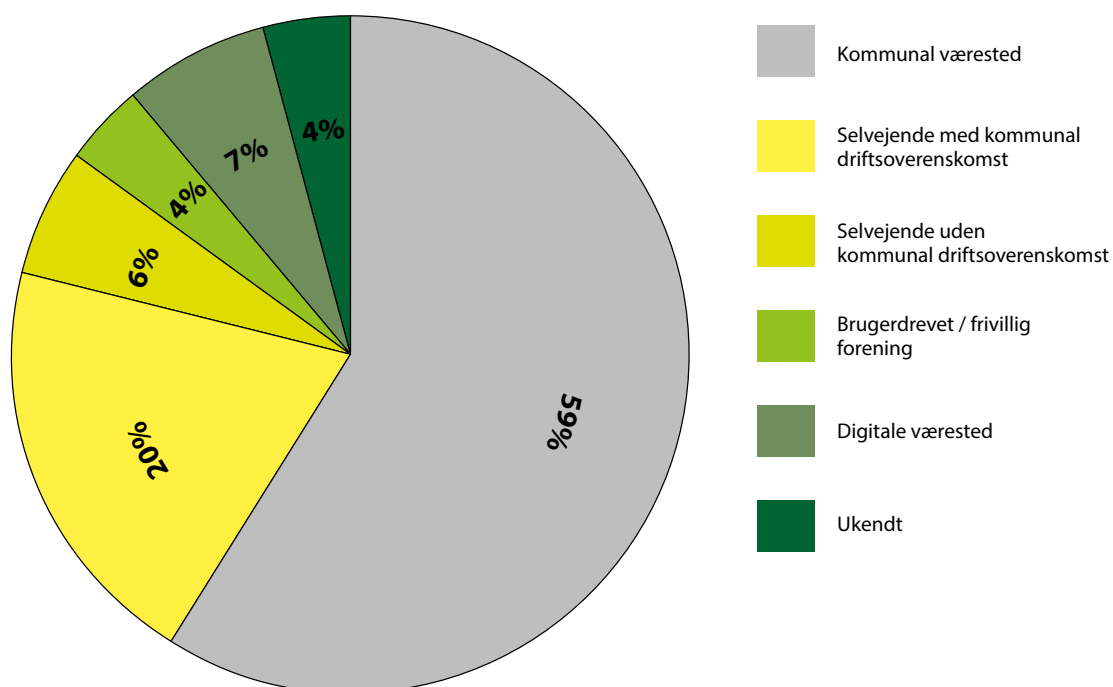
KOMMUNALVALGET – DET VIGTIGSTE VALG FOR VÆRE- STEDSBRUGERE.

Kommunerne spiller på godt og ondt en stor rolle i mange værestedsbrugeres liv. Det er også kommunerne, der driver og finansierer langt hovedparten af værestederne i Danmark. Når vi går til valg til november, er der derfor mere på spil for værestedsbrugerne, end for mange andre vælgergrupper.

Som socialt udsat er man ofte helt afhængig af offentlige tilbud, ordninger, krav og sagsbehandling. Det gælder på et bredt spektrum; fra ens basale økonomi til om ens børn risikerer at blive anbragt. I den forstand betyder politik og politiske beslutninger mere for gruppen af udsatte, end de fleste andre vælgere i samfundet. Når vi til november går til kommunalvalg, handler det om dén instans, der mere end nogen anden står for kontakten med udsatte. Derfor bliver valget vigtigt.

Når det gælder værestederne, som er så vigtige holdepunkter i mange brugeres hverdag, er kommunen ikke mindre afgørende. Siden 2007 har kommunerne efter servicelovens §104 været forpligtet til at tilbyde såkaldte samværs- og aktivitetstilbud for mennesker med særlige sociale problemer - og på den baggrund, er værestedsområdet i dag tæt forbundet med kommunerne. 80% af respondenterne i undersøgelsen kommer på 'kommunale væresteder', eller væresteder med en 'kommunal driftsoverenskomst'. Se fordelingen her:

Hvordan kategoriseres værestedet?

Landspolitikken har stor betydning; det er i høj grad regering og folketing, der sætter rammerne for kommunernes økonomi og lovgivningen. Eksempelvis er Serviceloven også landspolitisk bestemt. Men kommunal økonomi og politik er helt centralt for det enkelte væresteds ressourcer og muligheder, og derfor er det afgørende for værestederne at være på dagsordenen - både i den kommunalpolitiske hverdag og i særdeleshed, i valgkampen.

Det er ikke nemt, for der er mange andre, der konkurrerer om opmærksomheden. Og mange politikere prioriterer den såkaldte "kernevelfærd"; et begreb, der ofte forstås som den velfærd, der kommer den brede befolkning til gode fra sundheds- og skolevesen, til børneinstitutioner og ældrepleje. Her kan socialpolitikken og ikke mindst ordninger, der henvender sig til marginaliserede grupper, risikere at blive nedprioriteret.

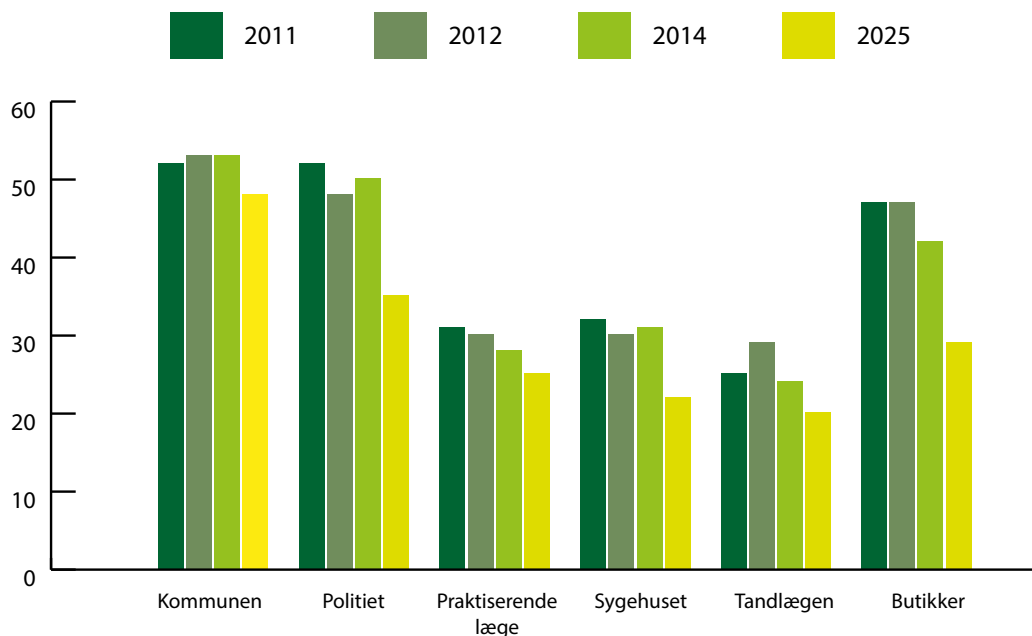
FORHOLDET TIL KOMMUNEN: DET KUNNE VÆRE BEDRE

Det kan være svært at have overskud til politiske aktiviteter, når man er i en udsat position - og forholdet til kommunen er ikke altid det bedste, når man spørger brugerne selv. Det kommer til udtryk ved, at 48%, dvs. næsten halvdelen, oplever, at udsatte behandles dårligere end andre mennesker af kommunen.

Det er desværre ikke kun i forhold til kommunen, at man oplever dette. Det forekommer også i forhold til andre instanser i samfundet - private og offentlige. 35% oplever det i forhold til politiet, i sundhedsvæsenet er det mellem hver fjerde og hver femte, og i butikker er det tre ud af ti, der oplever, at udsatte behandles dårligere, end andre borgere.

Hvordan mener du, at socialt udsatte bliver behandlet forskellige steder i forhold til andre borgere? Andel, der svarer "Dårligere"

Pct.

Men det er kommunen, der fremstår som topscoreren i denne uheldige statistik. Og i et længere perspektiv ser det ikke bedre ud. De tilbagevendende undersøgelser siden 2011 giver en unik mulighed for at vurdere udviklingen over tid, og som det ses, er det blevet lidt bedre over hele linjen. For kommunernes vedkommende springer det dog også i øjnene, at forbedringen er meget lille i forhold til, hvad man ser andre steder. Hvor det i 2011 var 52%, der oplevede, at kommunen behandlede udsatte mennesker dårligere, er tallet i 2025 kun faldet til de førnævnte 48%.

Et sådant forhold til kommunen er måske ikke det bedste udgangspunkt for et positivt engagement i kommunalpolitik. Til gengæld er behovet for forbedringer åbenlyst.

BRUGERE OPLEVER BESPARELSER

De ovenfor nævnte prioriteringsbeslutninger er ikke teoretiske, men mærkes i høj grad på værestedsområdet.

Det handler om, at nogle væresteder har måttet lukke, andre er blevet reddet på målstregen ved de årlige budgetforhandlinger, endda flere gange. Mange oplever, at de løbende må klare sig for mindre driftsbudgetter. Selvom et værested ikke lukkes, virker det alligevel som et pres, der giver stress, når det er usikkert, hvad man kan disponere med et eller to år frem i tiden.

Hvordan oplever brugerne dette? De mærker det. 46% svarer, at de har oplevet besparelser på deres værested mod 30%, der siger, at de ikke har.

Når man spørger brugerne om, hvordan besparelser påvirker dem, svarer mange, at de bliver kede af det, utrygge og bekymrede, og mange nævner konkrete tilbud eller aktiviteter, som er blevet skåret væk. Over 400 brugere har taget sig tid til, med egne ord, at besvare dette spørgsmål. Se nogle af deres udsagn i boksen:

**Et udvalg af de mere end 400 kommentarer til spørgsmålet:
"Hvis du har oplevet besparelser på dit værested, hvordan påvirker det dig?"**

Det handler om forringelser af tilbuddet:

- "ikke så stor variation af maden, ikke så meget støtte og samtaler, ikke så mange ture ud af huset"
- "ikke så mange ansatte så nogle af aktiviteterne er blevet mere på egen hånd. Det kan godt blive presset så en lidt anspændt stemning blandt brugere"
- "det kan være svært at spørge om samtaler med personalet uden at føle at man at man bruger kostbar tid (ikke at personalet ikke stiller op)"
- "det kan være nedslående når man har nogle ideer, som så ikke kan blive til noget"

Det handler om personlige påvirkninger:

- "søndag er frygtelig tom, når man er alene"
- "nervøs for om det lukker, vil gøre jeg vil bure mig inde"
- "min hverdag bliver smadret når der er lukket"
- "ked af det"
- "det påvirker mig med vrede og ondskab"
- "det giver mere ensomhed, og isolation og forværrer ens symptomer"
- "Uro, depression, usikkerhed"

Det handler om bekymringen for andre brugere:

- "Påvirker mig da at se mange gå mere i hundene pga. af mindre omsorg"
- "Det gør ondt at se for alle de andre det går ud over, der er jo nogen der har det som jeg havde engang."

Det handler om en følelse af uretfærdighed:

- "Altid de laveste i samfundet, der bliver sparet på."
- "jeg føler mig snydt"
- "Føler mig nedprioriteret, det er ikke en vigtighed for nogen at nedlukke en dag hvis personalet ikke kan dække vagt plan"
- "Egenbetaling. Det giver mig et negativt indtryk af politikerne, kommunen."

Og det giver følelser af usikkerhed og bekymring for fremtiden:

- "det giver uvished hver gang der er snak om besparelser"
- "Vi lavede en protest da kommunen ville spare på os. Angst for, hvad der vil ske."
- "Usikkerhed om fremtiden"
- "Usikker på fremtiden. Ændringer igen og igen f.eks. åbningstider, mange mindre åbningsdage"

Værestederne er et vigtigt holdepunkt for udsatte og sårbare mennesker, men de er også på mange måder selv i en udsat og sårbar position i samfundet. Det smitter af på brugerne - både i deres konkrete hverdag og i deres bekymringer, usikkerhed og stress.

Kunstværket Trådene mellem fortiden og nutiden, der beskriver værestedsbrugeres håb og drømme for fremtiden - fernisering på Danmarks Forsorgsmuseum 2024.

BUDSKABET: VÆRESTEDERNE ER HELT AFGØRENDE I MANGE MENNESKERS LIV!

Der er ingen tvivl om, at det er vigtigt for brugere og væresteder at få skabt opmærksomhed på den samfundsmæssige- og politiske dagsorden. Men der er heller ikke tvivl om, at andre grupper har flere ressourcer, når det gælder om at påvirke de politiske processer.

I en hverdag med svære udfordringer kan det desuden være svært at have overskud. Alligevel er der muligheder. Som borger har man stemmeret, og vi ved fra tidligere undersøgelser, at valgdeltagelsen er ganske høj. Det er det første skridt.

Det næste er en større opmærksomhed blandt brugerne på, hvordan deres vilkår bestemmes. Det kan give mening for brugerne at være opmærksomme på valget - tænke over det, tale om det. Det er det første udgangspunkt, for at kunne gå i dialog med politikere og omverden.

Her har værestedernes medarbejdere og ledere også en rolle at spille. Det kan række fra at tale om det med brugerne og sætte plakater op, der minder om kommunalvalget, til at invitere politikere og medier til valgkampsarrangementer på værestederne.

Medierne er en ombejlet aktør, som alle gerne vil have opmærksomhed fra – dog kan det også være en frygtet aktør, når opmærksomheden bliver negativ. Men i forhold til værestederne er den største udfordring formentlig, at der ikke er nogen særlig stor bevidsthed hos journalister om denne del af samfundet - det være sig nationalt eller lokalt.

Det betyder, at den vigtige funktion værestederne har, ikke kun for brugerne, men for hele samfundet, slet ikke har tilstrækkelig opmærksomhed. Det er synd, helt generelt, og politisk betyder det, at værestederne bliver dårligere stillet i de politiske budgetprioriteringer, end de burde. Usynlighed giver sårbarhed. Her må medierne blive bedre, og det må værestederne naturligvis hjælpe med til.

Der er virkelig brug for en langt stærkere forståelse for værestedernes enorme værdi for brugerne - for samfundet og dermed også for kommunen. Det er mange mennesker, der bruger meget tid, og det er virkninger og effekter, der ofte er uvurderlige for den enkelte og faktisk også for samfundet.

Det er umuligt at anslå værdien i kroner og øre af effekter, som kommer til udtryk i udsagn som: "min hverdag bliver smadret, når der er lukket", eller: "Troen på at livet er værd at leve, og at én som mig også har en værdi og kan bruges til noget".

Værestederne er en unik social innovation, en uhyre samfundsgavnlig del af det socialpolitiske økosystem – og en investering, der giver stort afkast for samfundet og kommunerne i form af bedre livskvalitet, socialt forandringspotentiale og stærkere sammenhængskraft. Værestederne skaber indhold og samvær for mennesker, der ellers risikerer at blive isoleret og havne i negative spiraler udenfor samfundet.

En styrket bevidsthed om værestedernes unikke bidrag og værdi vil også hjælpe politikerne. De bringes ofte i en utaknemmelig rolle, når de skal fordele nedskæringer frem for det, de fleste af dem egentlig brænder for, nemlig at udvikle et bedre samfund og lokalsamfund for borgerne.

Investering i værestederne handler nok om kommunalpolitik, men ikke partipolitik - det er mere et spørgsmål om samfundssyn, forståelse og medmenneskelighed. Her kan alle være med til at bakke op, selv i de svære budgetlægninger. Eller netop der. Det handler om opmærksomhed, bevidsthed – og politisk vilje.

Alle tre kan rykkes, og en kommunal valgkamp giver en chance for at gøre det.

Kunstværket Trådene mellem fortiden og nutiden - fernisering på Danmarks Forsorgsmuseum 2024.

